

Asia: VN/22054/2023

Lausuntopyyntö vapaasta sivistystyöstä annetun lain, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja puoluelain muuttamisesta sekä luonnoksesta vapaasta sivistystyöstä annetun asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 3 §

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 6 c §. Onko vapaasta sivistystyössä annetun lain 6 c §:ään ehdotettu osaamismerkkien määritelmä onnistunut?

-

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 13 §

13 §

Kansallisen Sivistysliitto ry:n mielestä on kannatettavaa esittää tapaa kirjata lakiin nykyistä tarkemmin opintokeskusten vakiintunut koulutuksen toteuttamisen tapa, jossa opintokeskus toteuttaa koulutuksen yhteistyössä kansajärjestäjän – järjestön – kanssa. On tärkeää, että opintokeskuksille erityinen valtakunnallinen ja verkostomainen tapa organisoida vapaan sivistystyön koulutusta tulee tunnistetuksi laissa vapaasta sivistystyöstä.

Esityksessä 13 §:ään lisättäisiin uusi kohta, jonka mukaan opintokeskusten opiskelijoiden matka-, ruokailu- ja majoituskustannuksia ei saisi jatkossa ilmoittaa kustannuspohjaan. Kyse on olennaisesta muutoksesta, joka rapauttaa koulutustoiminnan matalan kynnyksen osallistumisen sekä valtakunnallisen toiminnan. Koulutuksiin osallistuvat ovat vapaaehtoistoimijoita, jotka käyttävät vapaa-aikaansa järjestötoiminnassa ja heidän toimintaedellytystensä kouluttaminen on aktiivisen toiminnan ja kaikille avoimen osallistumisen kannalta olennaista. Jalkautuminen valtakunnallisesti eri alueille on välttämätöntä. Tästä huolimatta osallistujien välimatkat koulutuspaikoille on pitkiäkin matkoja ja majoittuminen sekä ruokailut ovat välttämättömiä sekä mahdollistaa koulutuksille sille tarvittavan riittävän ajan.

Olennaista on myös huomata että opintokeskuksilla ei ole omia koulutustiloja.

Toteutuessaan lakimuutos vesittää opintokeskusten valtakunnallisen ja hajautetun toimintamallin. Opintokeskusten opiskelijoiden matka-, majoitus- ja ruokailukustannusten rajaaminen kustannuspohjalaskennan ulkopuolelle heikentäisi opintokeskuskoulutusten toteuttamista merkittävästi. Opintokeskusten valtakunnallisen koulutuksen toteutuksessa em. kulujen hyväksyminen osaksi kulupohjaa on keskeinen alueellista saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta edistävä tekijä: pieniltä paikkakunnilta voidaan osallistua opetukseen. Kysyä voi: halutaanko opintokeskukset oppilaitosmuotona sekä järjestöllinen sivistystyö tunnistaa ja pitää osana suomalaista koulutusjärjestelmää? Jos halutaan, opiskelijoiden matka-, majoitus- ja ruokailukustannukset on voitava edelleen hyväksyä koulutuksen kuluksi myös opintokeskuskoulutuksissa. Tavallaan nämä kulut ovat hallinnon kuluja, koska järkevämpää on vuokrata tiloja ja kokouspaketteja majoituksineen ja ruokailuineen kuin omistaa omia tiloja.

Muutosta perustellaan koulutuksen kohtuulliset kulut ylittävillä kuluilla, joissa on maksettu opiskelijoille koulutusten yhteydessä ”hyvinkin avokätisesti koulutusten luonteesta poikkeavia matkoja, majoituksia ja ruokailuja esimerkiksi lomakohteessa” ja joiden nähdään nostavan yksikköhintaa. Esitysluonnoksesta ei käy ilmi, mihin tämä arvio perustuu.

Kansallinen Sivistysliitto edellyttää opintokeskukselta useamman tarjouksen pyyntöä ja valitsemaan kokonaiskustannuksiltaan edullisimman vaihtoehdon. Ulkopuolisten tarjoajien hinnat ovat nousseet joka vuosi.

Opintokeskusten tuntimäärä on sovitusti jäädytetty jo useamman vuoden ajan, mikä osaltaan myös on nostanut keskituntihintaa. Sama tuntimäärä, mutta lisääntynyt määrä osallistujia sekä nousseet kokousjärjestelyhinnat jaettuna jäädytetyllä tuntimäärällä selittää keskituntihinnan nousua.

Opintokeskusten koulutuksen järjestämisen kustannusten kokonaiskehitystä ei myöskään ole käsitelty muutosta edeltäneessä opintokeskusten rahoitusjärjestelmää selvittäneen työryhmän työssä tai raportissa, joihin esityksen muut muutokset nojaavat.

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 13 b §

13 b §

Kansallinen Sivistysliitto ry kannattaa esityksen mukaista lakimuutosta. Näin lakiin kirjattaisiin vakiintunut toimintatapa, jossa opintokeskukset toteuttavat opintotoimintaa yhdessä kansajärjestäjien, järjestöjen, kanssa. Lisäys kuvaa nykykäytännön, jossa opintokeskukset maksavat järjestöille saamastaan valtiosuudesta yhdessä toteutetun opintotoiminnan toteutukseen koulutus- ja opintokerhotukea. Toimintamalli toteuttaa lain tarkoituksipykälää ja tavoitteita sekä mahdollistaa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden koulutuksen pedagogisen ja taloudellisen tuen.

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 21 §

21 §

Esitetty muotoilu tukee ja varmistaa kansajärjestetyn koulutuksen osapuolten vastuiden ja velvollisuuksien käytänteitä, ja se on lakiuudistusta edeltäneen työryhmän raportin mukainen.

Kansallinen Sivistysliitto yhtyy Opintokeskukset ry:n esitykseen, että lisätään seuraava muotoilu:
"valtionapuviranomaisella on oikeus tarvittaessa tarkastaa opintotoimintaa yhteistyössä opintokeskuksen kanssa toteuttavan järjestön taloutta ja toimintaa kanssajärjestetyn opintotoiminnan osalta."

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 24 §

Kirjaus on hyvä.

Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 9 d §

Puoluelain 8 §

8 §

Ehdotus selventää ja vahvistaa hyvin nykytilan.

Puoluelain 8 a §

8 a§

Ehdotus selventää ja vahvistaa hyvin nykytilan.

Vapaasta sivistystyöstä annetun asetuksen 5 §

Asetus on selkeä ja vahvistaa nykyistä käytäntöä

Vapaasta sivistystyöstä annetun asetuksen 6 b §

Asetus on selkeä ja vahvistaa nykyistä käytäntöä

Onko teillä täydennettävää vaikutusarvioihin?

Vaikutusarviointi on puutteellinen. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 13 §:n kohdan 9 muutoksia koskien vaikutusarviointia ei ole tehty käytännössä lainkaan, vaikka opintokeskusten valtakunnallisen ja hajautetun koulutustoiminnan toteuttamisen voi ennakoida vaikeutuvan esitetyn rajauksen myötä. Lakimuutosluonnoksen valmistelusta ei tältä osin ole myöskään keskusteltu ennalta oppilaitosmuodon edustajien kanssa. Näin merkittävän muutoksen vaikutukset tulisi arvioida ennen lakiesitystä. Samoin ennen tällaista yksittäistä esitystä tulisi tarkastella kustannuskehityksen kokonaisuutta.

Muut kommentit ehdotuksiin liittyen

Ennen 13 § kohdassa 9 ehdotettujen, opintokeskusten kulupohjaan hyväksyttävien kulujen rajoittavien kirjauksia tulisi tarkastella kustannuskehityksen kokonaisuutta. Miten jäädytetyt tunnit

vaikuttavat asiaan ja onko toiminnan kannalta tällainen muutos ylläpitämislupien mukaisen toiminnan toimintaedellytysten vaarantamista.

Kansallinen Sivistysliitto ry on lausunut niihin kohtiin, joissa huomautettavaa/huomioon otettavaa ja muilta osin yhtyy esityksiin sellaisenaan.

Kokko Annika
Kansallinen Sivistysliitto ry